

5.
Pra. 30. num. 20.

DE

TERMINO ^{1775 2}
CAUSARUM
CRIMINALIUM

PRÆSIDE ²¹

JOHANNE CHRISTIANO
TREITLINGER

J. U. D. CODICIS ET JUR. PUBLICI PROF.

D. XVIII. SEPTEMBRIS A. MDCCLXXV.

DISPUTABIT

FRANCISCUS LUDOVICUS
TREITLINGER

ARGENTINENSIS.

H. L. Q. C.

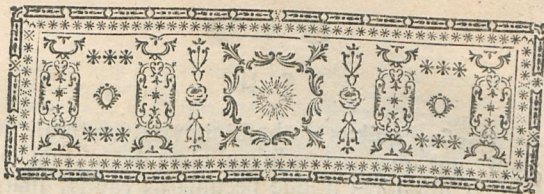

ARGENTORATI,

Typis JOH. HENRICI HEITZII, Universitatis Typographi.

ILLUSTRI
LARGITIONIS
QUA
JOHANNES JACOBUS
FRIDIUS
ARGENTINENSIS OLIM SYNDICUS
MEMORIAM SUI
STABILIVIT
DIRIBITORUM COLLEGIO
VIRIS
DE REPUBLICA ET LITTERARIA
OPTIME MERITIS
PATRONIS
ATQUE
FAUTORIBUS
ÆTERNO PIETATIS CULTU PROSEQUENDIS
HAS PAGELLAS
IN GRATISSIMI ANIMI PIGNUS
D. D. D.

FRANCISCUS LUDOVICUS TREITLINGER.

§. I.

ivilium apud Romanos causarum terminum, olim arbitrarium, Justinianus triennii tempore defini- vit: annale vero tempus, criminalibus causis finiendis antea praescriptum, laudatus Imperator duplicavit. Romanas de hoc causarum criminalium termino leges illarumque usum hodiernum commentatione hac exponimus, eamque variis de civilium causarum termino, tribus abhinc lustris, editis dissertationibus *a)* jungimus.

a) Dissert. de termino litium ante Justinianum d. 16. Febr. a. 1760. Diss. sistens Justinianum terminum litibus ponentem d. 9. Aug. d. a. Diss. de poena judicum & advocatorum, terminum litium a Justiniano positum negligentium d. 22. ejusdem mensis & diei anni. Diss. de tutoribus & curatoribus legitimum litium terminum negligentibus d. 23. Decembr. d. a, Diss. de perentio- ne instantiae d. 17. Junii a. 1761.

A

§. II.

Causæ, quibus de hominis vita, naturali vel civili, aut quæ pari passu ambulare dicitur fama *b*), agitur; graviores utique pecuniariis causis, maturiorem quidem deliberationem, antequam sententia feratur, jure exigunt; *nulla enim unquam*, ut servus apud Juvenalem *c*) dicit, *de morte hominis cunctatio longa est*. At cum dura sit conditio omnium, qui in reatu constituti sunt *d*), præcipue autem eorum, qui carcerè inclusi e vinculis causam dicunt; humanitas suadet & leges jubent, ut quam primum fieri licet, innocentes absoluti, extra reatum ponantur, fontes autem poenis, quas meruerunt, subjiciantur. *Carcer enim licet*, ut Ulpianus *e*) scribit, *ad continendos non ad puniendos homines haberi debeat*; ipse tamen propter squalorem, tenebras, frigus & similes, quæ ipsum fere non possunt non comitari, miseras, non immerito a Doctoribus *f*) torturæ species, mala mansio *g*), hominum vivorum sepultura, atque animi, corporis & fortunæ bonorum consumtio vocatur *b*). Publica porro salus exigit, ut admissum flagitium velox sequatur poena, cujus exemplo alii a simili facinore perpetrando deterreantur *i*).

b) Doctores ex *L. 9. pr. D. de manumiss. vindicta* hanc regulam ducunt; sed eam minime universalem esse, probat Huber *Prælect. ad D. dist. tit.*

c) *Satir. VI. v. 221.*

d) Criminis rei ab honoribus petendis exclusi *L. 7. pr. D. de muner. & honor. L. un. C. de reis postul. nec testimonium di.*

- cere L. 3. §. 5. D. de testib. nec accusare L. 19. Cod. de his, qui accus. non poss. nec donare L. 15. D. de donation. nec manumittere L. 8. D. manumission. nec similes actus celebrare possunt. Catilinam, pecuniarum repetundarum reum, a Consulatus petitione prohibitum esse, refert Sallust. Bell. Catil. cap. 18.
- e) Hec Ulpiani Lib. IX. de Officio Proconsulis verba exhibet L. 8. §. 9. D. de poen.
- f) Farinacius Prax. crim. Quaest. XXVII. num. 1. & 2. Carpzov. Praef. rer. crimin. Part. III. Quaest. CXI. n. 2.
- g) In Romanis legibus occurrit hæc vox; ast sensu non plane eodem. Mala manio vocatur lignum, ad quod servi, quaestionis habendæ gratia, alligari & extendi solebant. L. 7. pr. D. de depos. vel contr. L. 15. §. 41. D. de injur. Briffonius de verb. signif. h. v. Dion, Gothofred. Not. ad cit. L. 7. pr.
- h) Inde est; quod quamvis carcer, jure Romano, non sit poena: diuturna tamen in eo detentio poenam aliquando mitiget; nisi reus dolo vel culpa, tergiversando nempe & judicem fatigando, longiorem in carcere moram sibi adsciverit. L. 25. pr. D. de poen. L. 23. C. eod. Carpzov. Praef. rer. crim. Part. III. Quaest. CXLIX. n. 43. sqq. Berger Elef. Jurisprud. criminal. p. 284. Müller Addit. ad Sirvovii Syntagm. Jur. Civ. Exerc. XLIX. Thef. 104.
- i) Cicero pro A. Caccina Cap. 2. ait: Ut quæque res est turpissima, sic maxime & maturissime judicanda est.

§. III.

Inter præclara hinc & egregia Octavii Cæsaris Augusti facinora refert C. Suetonius k), quod is diuturnorum reorum, ex quorum fordibus nihil aliud quam voluptas inimicis quæreretur, nomina aboleverit, introducto vinculo inscriptionis in crimen; quo accusator ad poenam talionis idemque supplicium se obligabat, si constaret, accusationem frivole susceptam esse l).

8) in vita Octavii Cap. 32. Pleraque pessimi exempli correxit, quæ in perniciem publicam aut ex consuetudine licentiaque bellorum civilium duraverant, aut per pacem etiam existierant. . . . Diuturnorum reorum, & ex quorum sordibus nihil aliud quam voluptas inimicis quaereretur, nomina aboluit: conditione proposita, ut si quem quis repetere vellet, par periculum pœne subiret. Reos posita toga alba sordidam & obsoletam Romæ sumere solitos esse, notum est: unde sordes pro reatu & sordidati pro reis sæpe dicuntur. Heinecc. *Ant. Rom. Lib. IV. Tit. XVIII. §. 20.*

7) Accusandi licentia omnibus, qui in specie non prohibebantur, olim Romæ patens §. 1. *Inst. de publ. jud.* cum in libidinem & proterviam sæpe abiret, coerceretur vinculo inscriptionis seu subscriptionis in crimen, qua accusator, si causam non obtineret & falleret, ad pœnam talionis se obstringebat. *L. 7. pr. D. de accus. & inscript. Symmachus Epistol. Lib. X. Ep. ult. ad Valentinianum, Theodosium & Arcadium Imp. scribit: Quid habeat conditionis inscriptio, nostis præ ceteris juris publici conditores. Provisum est enim, ne quis temere in alieni capitis discrimen irrueret, ni se idem prius pœne sponsione vinceret.* Inscriptionis formulam Odoranus, Monachus Senonensis, in Compilatione quadam ex Regulis ecclesiasticis excerpta, proposuit, e cujus schedis eam exhibet Brissonius *de form. & solenn. Pop. Rom. verb. Lib. V. p. 469.* Igitur ego ille adversum te in rationibus publicis adfisso; si te injuste interpellavero & vitus exinde apparuero, eadem poena, quam in te vindicare pulsavi, me constringo, atque conscribo partibus tuis esse damnandum, atque subiturum. Et pro rei totius firmitate manu propria firmo & bonorum virorum iudicio roborandum trado. *Conf. L. ult. D. de priv. delict. & L. ult. D. de furt. Brisson. de verb. signif. V. Inscribere & Dion. Gothofred. not. ad cit. L. 7. pr. de accusat. & inscript.*

§. IV.

Vinculum subscriptionis in crimen, successu temporis passim neglectum, Constantinus M. non solum in usum revocavit *m*), sed etiam constitutione *n*), quam Jac. Gothofredus *o*) merito huma-

nissimam & christianissimam appellat, sancivit p):
In quacunq; causa, reo exhibitio, sive accusator existat, sive eum publicæ sollicitudinis cura produxerit q), statim debet questio fieri, ut noxius puniatur, innocens absolvatur. Quod si accusator aberit ad tempus, aut sociorum præsentia necessaria videatur, id quidem debet quam celerissime procurari. Interea vero reum exhibitum non per ferreas manicas & inherentes ossibus mitti oportet, sed prolixiores catenas, si criminis qualitas etiam catenarum acerbiter postulerit, ut & cruciatio desit & permaneat sub fida custodia. Nec vero sedis intimæ tenebras pati debet inclusus, sed usurpata luce vegetari, ac sublevari: & ubi nox geminaverit custodiam in vestibulis carcerum & salubribus locis recipi: ac revertente iterum die, ad primum solis ortum, illico ad publicum lumen educi, ne poenitæ carceris perimatur: quod innocentibus miserum, noxiis non satis severum esse dignoscitur.

m) Constitutio Constantini M. hac de re ad Maximum Præf. urbi XI. Kal. Jun. Constantino A. VI. & Constantino Cæs. Coss. sive Christi æræ A CCCXX. missa abest a Codice Justiniano; in Codice Theodosiano est L. IX. Tit. de accus. & inscript. I. l. 5. & his verbis exhibetur: *Quodam tempore admissum est, ut non subscriptio sed confessio criminis uno sermone ex ore fugiens, tam accusatorem quam reum, sub experiendi periculo, de patria, de liberis, de fortunis de vita denique dimicare cogeret: ideoque volumus, ut remota professionis licentia ac temeritate, ad subscriptionis morem ordinemque criminatio referatur, ut jure veteri in criminibus deferendis omnes utantur, id est, ut sopita ira & per hæc spatia mentis tranquillitate recepta, ad supremam actionem cum ratione veniant, atque consilio. Jac. Gothofredus in Comment. ad h. l. scribit: Levitati seu temeritati accusationum & judiciorum criminalium occurrit hac constitutione Constantinus M. adversus nudæ professionis licentiam, subscriptionis in crimen more & vinculo, veterique adæo*

jure, adversus pravum, qui contra inoleverat, morem in usum reducto.

- n) Constitutio hæc est *L. 1. Cod. Just. de custod. reor.* Inscriptio ibi ita exhibetur. *Imp. Constantius A. ad Florentium Rationalem, & subscriptio ita se habet: Dat. Prid. Kal. Jul. Serdicæ Constantino A. VI. & Constantio CC. Coss.* Unde a multis constitutio hæc tribuitur Constantino Chlora Augusto & ad annum Christi. æræ CCCLIII. refertur. *Wieling Jurisprud. restitut. Ind. leg. Cod. p. 42.* In Theodosiano autem Codice *Lib. IX. Tit. de custod. reor. III. l. 1.* Constitutionis hujus auctor exhibetur Constantinus Magnus. Inscriptio enim hæc est: *Imp. Constantinus A. ad Florentium Rationalem; & subscriptio est: Dat. Prid. Kal. Jul. Serdicæ Constantino A. VI. & Constantio, sive potius, Constantino Cæs. Coss. id est, A. Christi. æræ CCCXX. Almelveen Fast. Consular. Lib. I. p. 108. & Lib. II. p. 73.* Florentius, ad quem constitutio hæc missa est, idem videtur cum eo, cui inscribitur *A. CCCXXIII. L. 12. Cod. Theod. de appellat. & L. 8. Cod. Theod. de Decurion.* Jac. Gothofredus in *Not. ad h. L. 1. de custod. reor.* Add. *Notæ ad cit. L. 12. de appell. & L. 8. de Decurion.* Conf. *Prosopographia Cod. Theod. V. Florentius.* Florentius hic, uti Jac. Gothofredus in *Not. ad h. L. 1.* porro tradit, Præsidis forte vice functus est. *Quid enim, sunt verba laudati Jcti, Rationali cum reis criminum? nisi putemus, eundem Præsidis vice functum.*
- o) Jac. Gothofred. in *Comment. Cod. Theod. ad sæpe cit. L. 1. de custod. reor.* verba sunt: *Diurna vel crudeli custodia claustrisque poenalibus consumi, ut loquitur Ammianus Marcellinus, reos pendente judicio cruciari, Constantinus M. hac humanissima & christianissima lege vetat.*
- p) Verba constitutionis hujus exhibemus, prout in *Cod. Justin. leguntur.* Tribonianum nonnulla mutavisse & addidisse Jac. Gothofred. in *Not. ad D. L. 1. Cod. Theod. observat.*
- q) Quamvis Romæ olim accusandi licentia omnibus patuerit; publicos tamen quoque fuisse accusatores, qui delictorum publicorum reos perlequebantur, ex Ciceronis *Orat. pro Sexto Roscio Amerino Cap. 20.* & Plinii *Lib. III. Epist. 17.* constat. Heinecc. *Ant. Rom. Lib. IV. Tit. XVIII. §. 17.* De curiosis, stationariis & irenarchis, qui crimina ex officio denuntiabant, agit Jac. Gothofredus in *Comment. ad Cod. Theod. Tom. III. p. 190. & 497.* atque *Tom. IV. p. 647. edit. Lips. Conf. Brittonius de verb. signif. V. Curiosæ, Stationes & Irenarchæ.*

§. V.

Constantini M. exemplo curam in terminandis absque mora causis criminalibus adhibuerunt quoque ejus in Imperio Rom. successores. Ipsi filius Constantius A. statuit r): *Hi, quos custodia delatæ criminationis includit, intra unius mensis spatium audiantur, inquisitione completa s): ne si delati criminis causam segnius judicantis lenitudo t) distulerit, reciprocos pœne sortiatur incursum u).*

- r) Hæc Constantii constitutio de accelerando judicio criminali adversus diutinos carceres ad Dometium Leontium, Præf. Prætorio Orientis, XV. Kal. Nov. Burfo & Polemio Coss. sive A. Ch. CCCXXXVIII. edita. est L. 7. Cod. Theod. de accus. & in script. Tribonianus eam Cod. Justin. non inseruit.
- s) Tentaret quis, scribit Jac. Gothofredus in Comment. ad h. l. reponi oportere, inscriptione completa. Verum retineri istud oportet; quia hæc lex pertinet ad reos, non a privatis accusatos, sed inquisitione officialium, apparitorum, curiosorum, elogiis sive notoriis delatos.
- t) Lenitudo h. l. denotat inertiam vel ignaviam. Jac. Gothofred. in Not. ad h. l.
- u) Obscurum est, verba sunt laudati Joti in Comment. ad h. l. quod de reciprocis pœnæ incursum additur. An igitur reciprocos pœnæ incursum vocat, pœnam talionis, quemodo & pœna reciproci vocatur in L. 3. Cod. Theod. de exhib. reis. . . . Forte his verbis id tantum indicatur, convertendam pœnam in judicem, non ideo tamen eundem modum pœnæ, quæ talionis lex est.

§. VI.

Imp. Theodosius, qui & ipse *Magnus* cognominatus est, in eandem sententiam Edictum x) pro-

mulgavit, his verbis y): *De his, quos tenet carcer, inclusos, id aperta definitione sancimus, ut aut convictos velox poena subducat, aut liberandos custodia diuturna non maceret. Jubemus autem, ut intra tricesimum diem semper commentariensis ingerat numerum personarum, varietatem delictorum, clausorum ordines z), etatemque vincorum. Quod si hæc prætermiserit, officium a) quidem viginti libras auri erario nostro jubemus inferre. Judicem vero desidem, ac resupina cervice tantum titulum tergentem b), extorrem impetrata fortuna c), decem auri libris multandum esse censemus.*

z) Constitutio hæc Theodosii M ad Eutropium Præf. Præt. missa Constantinopoli III Kal. Jan. Gratiano V. & Theodosio I. AA. Cosl. i. e. a. æræ Christ. CCCLXXX. in signum communis Imperii Gratiani, Valentiniani & Theodosii AAA. nomina inscripta habet.

y) Exhibet hæc verba: L. 5. *Cod. Justin. de custod. reor.* Paucis mutatis & additis exstat eadem constitutio L. 6. *Cod. Theod. de custod. reor.* præcipuum additamentum continent verba in medio posita: *temperari autem ab innoxiiis austerâ præceptione sancimus; & prædandi omnem segetem de negligentia judicum provinciarum ministris feralibus amputamus. Ministri ferales h. l. vocantur clavicularii, qui carceris & reorum custodiam gerunt.* Briffon. *de verb. sign. V. Feralis.* Jac. Gothofredi *Glossarium Nomicum Cod. Theod. d. v. Tom. VI. part. ult. p. 198.* Ferales carcerum tenebræ memorantur L. 1. *Cod. Theod. de curiof.*

z) *Cod. Theod. legit ordinem.* Theodosius M. ordinem clausorum vocat rationem, quo quisque die in carcerem conjectus est, cujus mentio fit apud Ciceronem *Verrina V. de suppliciis Cap. 57.* scribentem: *Rationem carceris diligentissime confici, quo quisque die datus sit in custodiam.* Hinc in *Cod. Just.* non ita bene legi ordines Jac. Gothofredus *qd d. L. 6. Cod. Theod. de custod. reor.* notat.

a) Offi.

- a) Officium in legibus saepe denotat officiales magistratum, iudicum aliorumque. Briffon. *de verb. sign. h. v.* Jac. Gothofred. *Gloss. Nomic. Cod. Theod. d. v. Tom. VI. part. ult. p. 242.*
- b) *Judicem resupina cervice tantum titulum gerentem*, significare, iudicem arrogantem & animi vitium ipso gestu corporis palam facientem, saepe laudatus Gothoff. adnotat.
- c) *Extorrem* Jac. Gothofredus *l. c.* explicat exulem & relegatum. Verba ejus sunt: *Extorris, qui extra torrem, id est, limitem pulsatus est, uti exsul, qui extra solum. Torrem veteres dixerunt terminum, in Fragmentis de limitibus torrem quoque limitem invenias. Consentit Gothofredo Iterus ad Briffon. de verb. sign. v. Extorris. Ritterus autem in Not. ad h. l. Cod. Theod. Tom. III. p. 43. monet; mira hic Gothofredum comminisci, nec probari posse, torrem esse terminum, atque Fragmentum, quo ipse sententiam stabilire vult, nullius esse momenti, sed depravatum & mutilum. Sequimur ergo potius Græcos, qui verba extorrem impetrata fortuna, uti ipse Gothofredus *l. c.* & in *Gloss. Nomic. Cod. Theod. h. v.* adnotat, expresserunt in *Torra rñs alicus dignitate privatum. Fortuna enim in legibus conditionem sive dignitatem quandoque denotat. Hoc in sensu in L. ult. Cod. de judic. memoratur Augusta fortuna. Briffon. de verb. sign. v. Fortuna.**

§. VII.

Theodosii M. filius, Arcadius A. d), porro constituit e); ne diversorum f) criminum rei, vel desidia iudicium, vel quadam lenitatis ambitione g), per provincias detenti in carcere, crudelius differantur; moneantur omnes iudices, productos e custodia reos disceptationi debita subdere b) & quod leges suaserint, definire.

d) Hæc Arcadii constitutio, *Codici Justiniano non inserta, est l. 18. Cod. Theod. de accusat. & inscript.* Ipsa quoque adducitur a Jcto quodam veteri *Cap. VIII. Consulationis*, quam ab Antonio Loifello acceptam Cujacius edidit, apud Schulting *Jurisprud. Ante-Justin. p. 823.* Inscriptio in *Codice Theodosiano ita exhibetur: Imp. Arcadius & Honorius, A. A. Maxi-*

mo Pf. P. Nomen Honorii jungitur Arcadii, auctoris hujus constitutionis, nomini, in signum communis Imperii. Verba autem *Maximo Pf. P.* uti Ritterus ad h. l. adnotat, absunt a MStis & impressis, & in ultima tantum Cujaciana editione addita sunt: neque etiam, addit Ritterus, vetus JCrus in Consultatione Maximi nomen expressit, neque satis constat de hujus Maximi Praefectura, & L. 15. *Cod. Theod. de bon. proscripitor.* eodem die data, Caesarium praetert.

- e) Constitutionis hujus subscriptio in *Codice Theodosiano* ita legitur: *Dat. III. Non. Aug. Constantinop. Arcadio IV. & Honorio III. A.A. Coss. i. e. a. aere Christ. CCCXCVI.* Lectionem hanc praerendam esse illi, *Arcadio III. & Honorio Coss.* quam dicta consultatio habet, Schultingius loc. cit. adnotat.
- f) Vocem *diversorum*, Gothofredus in *Not. ad h. l.* recte explicat, ut ea idem significat ac *quorumcumque*.
- g) Jac. Gothofredus in *Comment. ad h. l. Cod. Theod.* tradit: differendi iudicii duas causas h. l. assignari; puta, negligentiam seu segnitiam iudicum & lenitatis, id est, clementiae *φιλανθρωπιαν* ambitionem, dum scilicet lenes, iudicium differendo, videri volunt, cum tamen contrarium eveniat. Nam, ut eleganter lex haec ait, criminum rei, detenti in carcere, crudelius differuntur. In hanc sententiam Calliodorus XI. *Patriar. 40.* scribit: *Non est unum clausis exitium, multifaria morte perimitur, qui carceris squalore torquetur.* Veteris JCrus consultationem minus recte habere *levitatis* Schultingius l. c. p. 823. recte adnotat.
- h) Citata Consultatio legit, *discussioni debita subijcere*, quae verba eundem habent sensum.

§. VIII.

Denique Honorius A. in Oratione ad Senatum Romanum emissa, qua ordinem accusationis jamdudum legibus statutum firmavit & servari iussit, vinculum inscriptionis in crimen repetens inter alia statuit: *Quisquis ille est, qui crimen intendit, in iudicium veniat, nomen rei indicet, vinculum inscriptionis arripiat, custodiae similitudinem, habita tamen dignitatis aestimatio-*

ne, patiatur: nec impunitam fore noverit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicii k).

z) Orationis hujus partem constituit *L. ult. Cod. Theod. de accusat.* & *inscript.* quæ est *L. 17. Cod. Just. d. t.* Inscriptio hæc est: *Impp. Honorius & Theodosius AA. Consulibus, Prætoribus, Tribunis plebis, Senatui salutem dicunt.* Theodosii mentio fit in signum, uti jam dictum est, communis imperii. Subscriptio ita se habet: *Dat. VIII. Id. Aug. Ravennæ Asclepiodoto & Mariniano Coss. i. e. A. Ch. CCCXXIII.*

k) Verba, quæ exhibemus, eadem sunt in utroque Codice, nisi quod loco verbi *arripiat*, quod *Cod. Just.* habet, legatur in *Cod. Theod.* accipiat.

§. IX.

Hæ a Constantino M. & ejus successoribus edita constitutiones præceperunt quidem; temere susceptionem accusationem non fore impunitam, & discussionem causarum criminalium, statim, vel intra trigefimum saltem diem, ab eo, quo rei carceri mancipati sunt, computatum, inchoandam esse: de tempore autem, quo causæ criminales exitum capiant, atque rei sententia definitiva vel absolvantur, vel condemnati pœnis subjiciantur, nihil statuerunt Augusti allatarum constitutionum auctores. Ratio hæc esse videtur, quia causarum criminalium terminus anterioribus legibus definitus erat l).

l) Giphanius *Explanat. legum Cod. Just. p. 140. ad L. Prope-*randum. *Cod. de judic. scribit; Videtur olim nullus fuisse terminus præscriptus causis civilibus, sed tantum causis criminalibus.*

§. X.

Vetustissimo Romanorum jure annum terminandis causis criminalibus præstitutum esse, huncque terminum indicare Servium, Jac. Gothofredus *m*) existimat. Huic tamen viri doctissimi, quem lucentes adhuc secuti sumus, sententiæ, calculum adjicere vix possumus; cum antiquus hic Virgilii interpres *n*), æque ac ab ipso citatus Juvenalis *o*), non agant de termino causarum criminalium, sed de ordine, quo causæ forenses, præcipue civiles, quæ cumulatae sunt, agantur, & a iudicibus decendantur *p*).

m) in *Comment. ad L. 1. Cod. Theod. Ut intra annum crimin. caus. termin.*

n) Servius ad *Virgil. Æneid. L. II. v. 102. Si omnes uno ordine Achivos habetis*; scribit: *Uno ordine, uno reatu, & est de antiqua tractum scientia, quia in ordine dicebantur causæ propter multitudinem vel tumultum festinantium, quoniam erat annus litium. Juvenalis.*

o) *Juvenalis Satyr. XVI. v. 36. & sqq. vel Poëta alius, qui hujus Satyræ, quam virorum eruditorum nonnulli Juvenali adjuvant, canit:*

*Convallem ruris aviti
Improbis aut campum mihi si vicinus ademit,
Aut sacrum effodit medio de limite saxum,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo:
Debitor aut sumptos pergit non reddere nummos,
Vana supervacui dicens chirographa ligni,
Expectandus erit, qui lites inchoet annus
Totius populi: sed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ.*

p) *Loci, quem Servius citavit, hunc germanum sensum esse H. Grangæus in Not. ad d. l. tradit: Tantam scilicet Romæ forensium rerum copiam, tantamque litigantium multitudinem.*

quorum lites singula ordine dirimuntur & ut in foro Gallico dicitur, au tour de roole, ut eo anno, quo quis nomen alicujus apud Prætores retulerit, in ordinem venire non possit, ita ut ad annum sequentem, cum res eo redeunt, illi expectandum sit, quod tempus Servius vocat litium annum. Annus enim litium est, cum non sunt vacationes, sive ut Latine dicitur, cum res prolate.

§. XI.

Certius præci hujus juris testimonium præbet Ælius Marcianus. Ictus hic, Papiniano, Ulpiano atque Paulo ætate suppar, scribit q): *Reus delatus etiam ante sententiam honores petere Principalibus constitutionibus prohibetur. Nec interest, plebejus an Decurio fuerit. Sed post annum, quam reus delatus est, petere non prohibetur: nisi per ipsum stetit, quo minus causa intra annum expedietur.*

q) Verba hæc, ex Marciani Libr. II. Publicor. de promta, exhibet L. 7. pr. D. De muner. & honor.

§. XII.

Conspirant cum modo adductis Ælii Marciani verbis, ea quæ Paulus respondit r): *Si per accusatorem criminum capitalium non stetisset, quo minus crimen intra statutum tempus s) persequeretur, reum non debuisse medio tempore honorem appetere.*

r) Scripserat hæc Paulus Lib. I. Responsor. unde desumpta est L. 21. D. Ad municip. & de incol. cujus §. 5. citata verba exstant.

s) Statutum tempus, uti ex cit. L. 7. pr. D. De muner. & honor. constat, ævo, quo Paulus vixit, erat annale tempus. Fortitan & his verbis definitis usus est Paulus; verba vero indefinita sub-

fituit Tribonianus, ut sententiam Pauli Justiniano juri conformem redderet. Hoc Triboniani ejusve sociorum, ut suspicari licet, emblema Willembachius in opusculo, quo emblemata Triboniani collegit, non adnotavit.

§. XIII.

Anni, intra quem criminales causæ olim peragenda erant, mentionem porro facit Æmilius Macer t), scribens: *Qui post inscriptionem ante litem contestatam anno, vel biennio u), agere non potuerint, variis Præsidum occupationibus, vel etiam civilium officiorum necessitatibus distracti; in Sctum x) non incident.*

- t) Verba hujus Jcti, ex Lib. II. Publicor. petita, sistit L. 15. §. 5. D. Ad Sct. Turpill. & de abolit. crimin.
- u) Dion. Gothofredus in Not. ad h. l. scribit: *Hæc verba, vel biennio, Triboniani esse notat Cujacius Cap. 21. de præscript. hic interea vestigium est, causas criminales olim anno finiendas fuisse. vid. L. reus. 7. in f. D. de muner. & eundem Cujacium I. Observat. 8. Consentit Cujacio & Dion. Gothofredo Willemb. Emblem. Tribon. d. l. 15. §. 5. D. Ad Sct. Turpill.*
- x) Sctum, ad quod sine nominis mentione provocat Æmilius Macer, absque dubio est Turpillianum Sctum, ad quod hoc dicti Jcti fragmentum retulit Tribonianus in Pandectis. Ex hoc Scto, C. Petronio Sabino Turpilliano & C. Cæsonio Peto Coss. A. U. DCCCXIV. sive A. Christi LXI. lato, accusatos qui tergiversabantur, vel plane ab accusatione desistebant, infamia notabantur, quinque libris auri mulctabantur, atque in posterum accusare prohibebantur. L. 2. D. Ad Sct. Turpill. & de abolit. crim. L. 2. Cod. cod. L. 3. §. fin. D. De prævaric. Tacit. Annal. Lib. XIV. Cap. 29.

§. XIV.

Præter hæc, quæ in Pandectis reperiuntur, non obscura annalis olim causarum criminalium

termini vestigia, diversæ, quæ in *Codice Theodosiano* exstant constitutiones magis luculenta præsci hujus Romani juris testimonia præbent. Constantinus M. statuit y): *Ubi falsi examen inciderit, tunc acerrima fiat indago argumentis, testibus, scripturarum conlatione, aliisque vestigiis veritatis. Nec accusatori tantum questio incumbat, nec probationis ei tota necessitas indicatur, sed inter utramque personam sit iudex medius, nec ulla interlocutione divulget, quæ sentiat: sed tanquam ad imitationem relationis, quæ solum audiendi mandat officium, præbeat notionem; postrema sententia, quid sibi liqueat, proditurus. Ultimum autem finem strepitus criminalis anni (spatio 2) limitamus, quem litigantem disceptantemque fas non sit excedere: cuius exordium nascetur auspicio contestate actionis apud iudicem competentem: post probationem supplicio capitali, si id exigat magnitudo commissi, vel deportatione ei, qui falsum commiserit, imminente.*

y) Hanc Constantini M. constitutionem ad Maximum Praefectum urbi, uti inscriptio indicat, missam L. 2. *Cod. Theod. Ad Leg. Cornel. de falsi.* exhibet integram. Adduximus vero saltem verba, quæ L. 22. *Cod. Just. dist. tit.* paucis resecatis vel immutatis, repetita sunt. Subscriptio in utroque Codice hæc est: PP. VIII. Kal. April. in foro Trajani, Constantino A. VII. & Constantino Cæs. Coss. i. e. a æræ Christ. CCCXXVI. Cum autem Maximi, Praefecti urbi, nulla dicto anno mentio fiat in *Notitia Praefectorum urbi*, verum A. CCCXIX. CCCXX. CCCXXI & CCCXXII hanc constitutionem Jac. Gothofredus in *Not. referendam esse* arbitratur ad annum, quo Constantinus A. VI. & Constantius Cæs. Coss. erant sive A. CCCXX.

2) Jac. Gothofredus in *Comment. ad h. l. Cod. Theod.* scribit: Praefectus hic anni terminus, ut criminalibus causis aliis, ita & falsi accusationi exequenda hac Constantini constitutione: ideo Tribonianus h. l. pro his verbis anni spatio reposuit com-

pendioso spatio. . . . Porro anni hujus exordium a testata
 actione apud judicem computari Constantinus jubet, id est a
 die litis contestate. L. ult. Cod. Just. Ut intra cert. temp. Ideo
 Tribonianus in L. 22. Cod. Just. h. t. que ex hac desumpta est,
 pro testate actionis clarius adhuc reposuit contestate accusatio-
 nis. Consentit Willembach. Emblem. Tribon. ad L. 22. Cod. Ad
 L. Cornel. de fals. tradens: In L. 2. Cod. Theod. eod. tit. est
 anni spatio, quod correxit Tribonianus, reposito compendioso
 spatio, ut id conveniret cum L. ult. Cod. Just. Ut intra cert.
 temp. crim. quest. termin. ubi statuitur biennium.

§. XV.

Quod Constantinus M. ratione criminis falsi
 constituit, Theodosius M. de omni cujuscunque cri-
 minis accusatione repetiit, Edicto a), his verbis
 promulgato: *Quisquis accusator reum in judicium sub
 inscriptione detulerit, si intra anni tempus b) accusatio-
 nem ceptam prosequi supersederit; vel, quod est contuma-
 cius, ultimo anni die adesse neglexerit, quarta bonorum
 omnium parte multatus, aculeos consultiſſimæ legis incur-
 rat; scilicet manente infamia, quam veteres jusserant
 sanctiones c).*

a) Hanc Theodosii M. constitutionem exhibent L. 1. Cod. Theod.
 Ut intra annum crim. actio termin. & L. 1. Cod. Just. Ut intra
 cert. temp. crim. quest. termin. Inscriptio hæc est: Impp. Valen-
 tianianus, Theodosius & Arcadius AAA. Desiderio, Vicario
 Afræ. Subscriptio ita se habet: Dat. IV. Id. Jul. Treveris Ar-
 cadio A. I. & Bautone Coss. i. e. A. Christ. CCCLXXXV.
 Quamvis autem & inscriptio & subscriptio in utroque Codice
 conspirent, alterutra tamen, uti Jac. Gothofredus in Not. ad d. l.
 Cod. Theod. observat, vitiosa est. Eo enim tempore nemo
 Imperatorum Treveris constitit, cum Maximus Tyrannus, urbi
 huic incubuerit, & inde Trevericus Imperator dici meruerit;
 atque non idem Augustus Treverim in Imperii sui parte habere
 potuerit, & idem Aliam, cujus Vicario constituto hæc inscripta
 est. Itaque aliam h. l. urbem, quam Treverim Galliarum, acci-
 piendam esse arbitratur laudatus Jctus, b) Ver.

- b) *Verbis intra anni tempus, quæ habet L. 1. Cod. Theod. ut intra annum crim. actio termin.* Tribonianus ex ratione, semel iterumque indicata, *L. 1. Cod. Just. ut intra cert. temp. crim. questio termin.* substituit *intra statutum tempus.* Tribonianus, scribit Jac. Gothofredus in *Comment. ad cit. leg. Cod. Theod. L. 1. § 2. Cod. Just. ut intra cert. temp. § L. 22. Cod. Just. de fals. sic interpolavit, ut anni mentionem ubique tolleret.* Consentit Willemb. Emblem. Tribon. ad *L. 1. § 2. Cod. ut intra cert. temp.*
- c) Jac. Gothofredus l. c. scribit: *Intra annum ceptam] accusatio- nem non exequenti, moratori frustratorique duplex pena imponitur. Prima quidem infamie, quæ olim imposita erat. . . . Altera pœna h. l. adjicitur, nullâ quartæ partis honorum.*

§. XVI.

Denique Imp. Honorius, ampliorem de ordine procedendi in causis criminalibus constitutionem promulgans, annalem causarum criminalium terminum confirmavit, inter alia statuens d): *No- verint iudices, cuilibet culmini honorive præsidentes, ne- cessariis utrique parti, si petantur, dilationibus non nega- tis e), a die inscriptionis f), intra anni curricula g), criminales causas limitandas: quo emenso, habeat accusa- tor, quia destitit, penam sibi legibus constitutam: & si persona vilior fuerit, cui damnum fama non sit injuria, penam patiatur exilii b); nisi forsitan intra anni metas consensus partium abolitionem poposcerit i).* In iudicium autem debet esse diligentia, ut si nulla rationabilis a reo vel accusatore dilatio postuletur, urgeant talium causarum notionem, non expectatis anni moris. Si vero accusator vel reus, propter documenta forsitan sibi necessaria, annum voluerint custodiri, dare ad sensum debet patientia cog- noris, in alteram partem severiorem formatura sententiam l).

C

- d) Hæc Honorii Aug. verba exhibet *L. 2. Cod. Theod. ut intra annum crim. actio termin.* Legem hanc esse partem majoris constitutionis, de iudicio criminali ab Honorio promulgatæ, observat Jac. Gothofredus in *Not. & in Comment. ad h. l. Cod. Theod. Tom. III. p. 283.* uti ostendunt citatæ ab ipso Cod. Theod. leges, nempe *L. 5. & ult. de exhib. reis, L. un. Ne pastor. dent. L. 3. de superexaction. L. 13. de fide test. & infirmum. L. ult. de custod. reor. L. ult. de malef. & L. ult. de abolit.* quæ ad eundem Præfectum Prætorio, eodem die & iisdem Coss. missæ sunt, tribus posterioribus exceptis, quæ ut ipse Gothofredus in *Not. ad h. l.* observat, VIII. Kal. Febr. diem subscriptum habent. Inscriptio hæc est: *Imp. Honorius & Theodosius AA. Cæciliano P. P. Italiae scilicet, uti Jac. Gothofredus in Not. ad h. l. tradit. conf. Prosopographia Cod. Theod. Tom. VI. part. ult. p. 44. edit. Lips.* Subscriptio autem his verbis legitur: *Dat. XII. Kal. Febr. Ravennæ Honorio VIII. & Theodosio III. AA. Coss. i. e. A. Chr. CCCCIX.* Inscriptio, subscriptio, & verba constitutionis, quæ adduximus, paucis mutatis eadem sunt *L. 2. Cod. Just. ut intra. cert. temp. crim. quest. termin.*
- e) In causis criminalibus accusatori duæ, reo tres dilationes causa cognita conceduntur; ex præscripto *L. ult. D. de fer. & dilat.* Jac. Gothofredus in *Comment. ad h. l. 2. Cod. Theod.* scribit: *Vult Honorius dilationes utrique parti, id est, tam accusatori quam reo, a iudice quidem dari, sed neque passim, neque longiores. Non passim; non nisi necessaria quippe de causa dilationes dari vult, proinde si nulla sit rationabilis causa, causam accelerari & a iudice terminari jubet, non expectato anni termino: si vero necessariae sint dilationes, forte propter documenta sive instrumenta necessaria, nihilominus causa annum egredi non debet. Quæ duo ostendunt, annum criminalibus actionibus terminandis præstitutum; non ut aut iudici aut accusatori integrum hunc ferme annum ducere liceat, intacto rei iudicio. sed ne hunc annum transgredi liceat, ut maxime dilationes rationabiles vel necessariae sive reo, sive accusatori tribuende sint.*
- f) Verba a die inscriptionis cum verbis *L. 2. Cod. Theod. de fals.* supra § XIV. citatæ, cuius exordium testatæ apud iudicem competentem actionis nascetur auspiciam, adhibita distinctione conciliat, & Cujacium corrigendo explicat Jac. Gothofredus in *Comment. ad L. 1. Cod. Theod. ut intra annum crimin. actio termin.* Tom. III. p. 282. scribens: *A die inscriptionis annum*

numerari constitutione hac ut \S proxima sequente cautum est; si videlicet accusatio sub inscriptione fieret, id est, quibus casibus ab accusatore inscriptio requireretur: si vero inscriptio non requireretur, a die litis \S actionis simpliciter contestata, ut docuit L. 2. Cod. Ad L. Cornel. de fals. Breviter, hoc iure ubi \S quando inscriptio in crimen exigebatur, ab inscriptione annus numeratus est; ubi vero inscriptio non exigebatur, a die litis simpliciter contestata. Quae posterior distinctio Cujacia cum in mentem non venisset d. l. 2. de fals. minus recte interpretatus est. Idemque IX. Obs. 2. inter jus vetus \S novum non recte distinxit: quasi iure veteri ab inscriptione tempus anni duceretur; novo a lite contestata; cum tamen d. l. 2. de fals. quae juris veteris est, a lite contestata ducatur.

g) Tribonianus ex saepe dicta ratione, ut scilicet legem hanc Iustiniano iuri convenientem redderet, ipsius verbis, intra anni *curricula*, substituit verba, *intra certum tempus*; porro, loco verborum *intra anni metas*, posuit *intra statuti temporis metas*, & tertia vice in verbis, *non expectatis anni moris*, mentionem anni subducens, scripsit simpliciter, *non expectatis moris*. Indicat haec emblemata Triboniani praeter Wissembachium, cuius verba in sequentibus adducemus, Jac. Gothofredus in Not. ad h. l. Idem ratione hujus annalis termini in Comment. ad h. l. Tom. III. p. 284. tradit: *Annus praefinitus, ne eum egredi liceat, non etiam, ut ne interiore termino criminalis actio terminari possit \S debeat. . . . Est scilicet hoc breve tempus anni in rei favorem constitutum, ne diutius in squalore \S reatu maneat. . . . At non etiam in accusatorum favorem, quasi, delato semel reo, liceat ei accusationem morari \S iudicium toto ferme anni tempore protelare. . . . Beneficio denique, quod reo tribuitur, accusator non utitur. . . . Item haec lex offendit, consensum partium non posse efficere, ut liceat iudici, iudicium criminare proferre ultra annum. Non plus valere potest passio privatorum, quam jus publicum. Constitutio siquidem hanc legem iudici dixit, scilicet si non sit causa proferenda criminalis cause in annum. Si possit eam iudex citius dirimere, \S nulla sit causa dandae dilationis, debet iudex eam mox finire, non expectatis anni moris; nisi actor \S reus, inquit lex, voluerint communi consensu annum a iudice observari, dum sperant interim, se habituros complura documenta litis suae: nam volentibus litigatoribus annum observare, assentire debet iudex. Voluntas igitur litigatorum aliquid potest, sed intra legitima tempora; ultra legitima tempora nil potest.*

Itaque si voluerint, ultra annum seu legitima tempora proferri, consensus eorum nil efficiet.

- h) Infamiae, quae viris honestis & divitibus est poena gravis, in vilibus & egentibus æquiparatur poena exilii. *L. 35. D. de injur.*
- z) Abolitio vel publica vel privata, qua Princeps aliquem e numero reorum eximit, accusatori necessitatem prosequendi accusationem remittit. *L. 8. L. 9. L. 10. pr. L. 12. D. ad Sct. Turpill. & de abolit. crim. conf. L. ult. Cod. Theod. & Just. de abolit. ad quam legem, Jac. Gothofredus in Comment. Cod. Theod. Tom. III. p. 289. scribit: Veteri jure accusator abolitionem petere poterat quandocunque, invito reo, antequam lis ad finem perduceretur. Excipiebatur tantum ex Antonini & Veri rescriptis hic casus: si videlicet lis diu satis traxisset, id est, si lis non procul abesset a termino, qui finiendis causis criminalibus præstitutus est. Abolitio scilicet non visa fuit tribuenda accusatori, qui reum tandiu vexasset. Rescripta Impm. Antonini & Veri, quæ Jac. Gothofredus memorat, allegavit Papirius Justus Lib. I. de constitut. unde desumpta est *L. ult. D. ad Sct. Turpill. & de abolit. crim. Verba pr. & §. 1. diid. leg. sunt: Impm. Antoninus & Verus Augusti Julio Vero rescripserunt; cum satis diu litem traxisset diceretur, invito adversario non posse eum abolitionem accipere. Item rescripserunt, nisi evidenter probetur, consentire adversarium, abolitionem non dari.**
- ¶) Hæc & sequentia verba Tribonianum recidisse, Jac. Gothofredus in *Not. ad h. l.* observat.
- z) Ultimorum verborum sensum ita reddit interpretatio h. l. subjuncta: *Pars, quæ post inducias ab ipsa scilicet petitas & impetratas fuerit superata, disfridiori sententia feriat.*

§. XVII.

Annale tempus finiendis causis criminalibus prisco Romanorum jure statutum & variis Imperatorum constitutionibus firmatum, Justinianus mutans biennalem causis criminalibus terminum posuit. Edictum hac de re promulgatum, Justinianeam de termino causarum civilium constitutionem

præcessit, & Kal. April. A. Chr. DXXIX. editum esse videtur m). Verba ejus sunt n): *Criminales causas omnimodo inter duos annos a contestatione litis connumerandos finire censemus; nec ulla alia occasione ad ampliora produci tempora: sed post biennii excessum, minime ulterius lite durante, accusatum absolvi. Scientibus iudicibus, eorumque officiis, quod, si litigatoribus admonentibus, ipsi litis introductionem vel examinationem distulerint, poena vicennarum librarum auri feriantur.*

m) Edicti hujus inscriptio est: *Imp. Justinianus A. Menna P. P.* & subscriptio ita exhibetur: *Dat. Kal. Aprilis.* Cum autem manca sit subscriptio, & Consulum nomina deficiant, annus, quo hæc Justiniani constitutio prodit, incertus esse videtur. Id tamen liquido constat, eam anteriorem esse VI. Kal. April. Lampadio & Oreste Coss. sive d. 27. Mart. A. Chr. DXXX. quo tempore Justinianus constitutionem de termino causarum civilium edidit; siquidem in ea hæc leguntur verba: *criminales quidem causas jam nostra lex biennio conclusit. L. 13. pr. Cod. de judic. conf. Dis. sistens Justinianum terminum litibus ponentem. §. 1.* Græca porro Justiniani constitutio ex *Lib. LX. Tit. 35. Basilicorum* restituta, a Contio latine reddita & *Tit. Cod. Just. de custod. reor.* subjuncta, annalem causarum criminalium terminum memorat, his verbis: *Si vero accusator, qui se inscripsit auctor fuit ejus (rei scilicet) detentionis, detur reus sub fidejussione: vel si non reperiat fidejussores, maneat quidem in carcere; causa autem intra annum terminetur.* Constitutionis autem hujus pars cum exhibetur *L. 22. Cod. de Episc. audient.* eique subscripti sint dies & Consul *XV. Kal. Febr. Decio Cof.* sive dies 18. Jan. A. Chr. DXXIX; inde colligimus: Justinianeam de bienniali causarum criminalium termino constitutionem editam esse Kal. April. Decio Consule sive d. 1. April. A. Chr. DXXIX. Id denique obiter adnotamus; præter *L. 3. Cod. ut intra cert. temp. crim. quest. term.* tres occurrere in Codice repetitæ prælectionis, qualem illum hodie habemus, Justiniani constitutiones, absque Consulibus, sub quorum magistratu prodierunt, nominibus, nempe *L. 6. Cod. ubi causa status agi deb. L. 13. Cod. de sentent. & in terloc. omn. jud. & L. 1. C. de assert. toll.*

Vid. *Index legum Cod. alphab. & chronol.* apud Wieling
Jurisprud. ressit. p. 101.

- n) *L. 3. Cod. ut intra cert. temp. crim. quæst. termin.* Rubricam hanc ita concepit Tribonianus, ut ea conveniret huic Justiniani constitutioni; cum *Tit. 36. Lib. IX. Cod. Theod.* leges de causarum criminalium termino exhibens, inscriptus sit: *ut intra annum crim. actio termin.* Jac. Gothofredus *Comment. ad L. 1. Cod. Theod. dist. tit.* Cujacius *Not. ad Lib. IX. Tit. 44. Cod. Justin. Tom. X. Opp.* p. 445.

§. XVIII.

Brevius est hoc Justiniani edictum, quam præque Justinianæ constitutiones esse solent. Constitutio, qua civilibus causis terminum posuit Justinianus, vices fere amplior hoc, quo criminalium causarum terminum mutavit, edicto. Nullum ei præmittitur exordium, quo rationes, quæ ipsum moverint annalem causarum criminalium terminum duplicandi indicantur; imo hic prisce juris terminus plane silentio tegitur. Solida porro hujus mutationis ratio vix patet; cum durum sit, ultra annale tempus in reatu esse, & durius omnino sit, ultra hoc temporis spatium miserias carceris perpeti. Causas criminales, quantumvis perplexas vel ob absentiam testium aut correorum prorogandas, intra annale tamen tempus finiri posse, prisce juris auctores non temere credidisse videntur. Si etiam, quod rarissime continget, absentia vel similis causa finiri judicium criminale intra annum impediatur; propter rariorem tamen casum legem mutari & ei, quam humanitas suasit, duriorē substituere, principis juris & æquitati, cujus tamen ratio maxi-

me habenda est p), repugnat. Nimum Justiniani, vel potius Triboniani, leges mutandi studium five prurium, nec diffitentur illi, qui æqua lance eorum in jurisprudentiam merita ponderant q).

- o) Jura constitui oportet, ut dixit Theophrastus, in his que ἐπι τὸ πλείον, id est, ut plurimum accidunt, non que ex παραδόξῳ, id est, ex inopinato. L. 3. D. de legib. Scē. Et long. consuetud. Ex his, que forte uno aliquo casu accidere possunt, jura non constituuntur. L. 4. D. eod. Nam ad ea potius debet aptari jus, que Et frequenter Et facile, quam qua perraro eveniunt. L. 5. cod. τὸ γὰρ ἀπὸς ἡ δὲς; id est, quod enim semel aut bis existit, ut ait Theophrastus, παραβαίνουσιν οἱ νομοδῆται, id est, prætereunt legislatores. L. 6. cod.
- p) Placuit, in omnibus rebus præcipuam esse justitiæ æquitatisque, quam stricti juris rationem. L. 8. Cod. de judic. In omnibus quidem, maxime tamen in jure, æquitas spectanda sit. L. 90. D. de reg. jur.
- q) Hottomannus in Antitriboniano Cap. XI. adducens locum Suidæ, Tribonianus pecunie ad mirandum avidus, jus pretio vendere solitus; Et legum in dies alias plerumque tollebat, alias scribebat, pro cujusque necessitate, accepto pretio addit cum Procopio in Anecdosis sive Historia Arcana, eum habuisse publicum condendi Et abrogandi leges mercatum, ut non abiret dies, quin aliquam figeret aut refrigeret, prout privato cui-dam utile Et commodum esse videret. Gravina de ortu Et progressu jur. civil. n. 137. Procopii in Arcana Historia dictis opponit reliquos ejus libros, in quibus refert; Tribonianum ingenio fuisse miti atque humano, Et lucrì quidem cupidum, sed honesti, atque ad leges figendas refingendasque non tam pretio, quam inconstantia rerum humanarum adductum fuisse; addit tamen: Ego sane illum, perinde ac vulgo solent homines, neque vitiorum crediderim, neque virtutum summam attingisse: etsi non semper, at aliquando certe in mutatione juris veteris Et novi creatione, pretio, aut potentia fidem addixisse.

§. XIX.

Edictum hoc Justiniani duabus constat partibus. Prima pars exhibet ipsam, qua causis crimi-

minalibus biennalis terminus ponitur, legem; altera continet legi huic additam sanctionem poenalem. Pars prior duobus potissimum dubiis obnoxia est. Cujacius r) nempe cum Dion. Gothofredo s) distinguens inter criminum reos, qui extra vincula causam dicunt, & eos, qui carceri inclusi sunt, existimat; illorum demum causis finiendis jure novo Justiniano biennale tempus praescriptum esse; horum autem, quorum durior utique est conditio, causas intra annum, qui olim indistincte obtinuerat, terminandas esse. Induxerunt Cujacium & Jctos, qui eum sequuntur, in hanc sententiam supra §. XVII. not. m) citata Justiniani constitutio, quae ex Libris Basilicorum restituta *Tit. Cod. de custod. reor.* subjuncta est, & adductus §. XI. locus ex Aelii Marciani *L. II. Publ.* depromtus, quem *L. 7. pr. D. de muner. & honor.* exhibet; in quibus duabus legibus mentio subsistit annalis causarum criminalium termini, & ut pugnam, quae est inter has leges, cum hoc, de quo agimus, Justiniano edicto, sive *L. 3. Cod. ut intra cert. temp. crim. quest. term.* tollerent, distinctionem inter reos extra vincula constitutos & reos carceri inclusos excoGITaverunt vel approbaverunt. Sed nulla plane in saepe memorato Justiniani edicto hujus distinctionis fit mentio, imo illa potius excludi videtur verbis *omni modo & nulla alia occasione*; ut ergo merito doctoribus, ita distinguentibus, opponatur Brocardicum: *Lege non distinguente, interpretum non est distinguere r)*. Citata porro *l. ult. Cod. de custod. reor.* qua Codicis, quae

quæ supersunt, MStâ omnia carent, auctoritate Justiniani in Codice omiſſa videtur, quia Imperator eandem *L. ult. Cod. ut intra cert. temp. crimin. quæst. termin.* abrogaverat. Denique in *L. 7. pr. D. de muner. & honor. juris veteris*, quo annalis erat causarum criminalium terminus, vestigium contra mentem Justiniani, ex Triboniani & ejus in componendis Digestis faciorum incuria sive non curantia & ofcitantia remansisse Willembachius ^z), Jac. Gothofredus ^u) & ipse Cujacius ^x) recte observasse videntur. Unde potius probamus Matthæi ^y), quam Doctores communiter tuentur, sententiam: Jure novo Justiniano simpliciter & absque distinctione obtinere biennem causarum criminalium terminum.

q) Cujacii in *Comment. ad tit. Cod. de custod. reor. Tom. IX. Opp. p. 1444.* verba sunt: *Ex ea constitutione, nempe L. ult. Cod. de custod. reor. intelligimus biennium, quod ab eodem Justiniano præscribitur, finiendis causis criminalibus L. ult. Cod. ut intra cert. temp. tunc duntaxat procedere, cum reus non est conjectus in carcerem, nec dicit causam ex vinculis. Alioquin hæc l. ult. quæ præscribit annum, pugnaret cum altera l. ult. quæ præscribit biennium.*

r) Laudatus Jctus ad *L. ult. §. 2. C. de custod. reor.* notat: *Anus datur est causis criminalibus custodiarum finiendis, ut hic, biennium, quoties rei causam non dicunt ex carcere. l. ult. Cod. ut intra cert. temp.*

s) Barboſa *Theſaur. loc. commun. Lib. IX. Cap. 37.*

t) *Emblem. Tribon. ad inscriptionem Tit. 44. Lib. IX. Cod. Cause criminales anno olim uno definiendæ erant, quod vel intelligi potest ex inscriptione Tit. 36. Lib. IX. Cod. Theod. ut intra annum criminalis actio terminetur; Justinianus vero intra biennium eas finiendas esse statuit l. ult. C. ut intra cert. temp. crim. quæst. termin. quam legem Tribonianus considerans sicut*

tituli inscriptionem mutavit, & pro intra annum scripsit intra certum tempus: sic & in l. 1. pro intra anni tempus, supposuit intra statutum tempus, & in l. 2. pro intra anni curricula, reposuit intra certum tempus: quomodo & in Rescripto Constantini L. 22. C. Ad L. Cornel. de fals. pro anni spatio, interpolator noster scripsit, compendioso spatio. Caute scilicet & compendiose. Sed ut vetus proverbium monet, mendacem memoriam esse debere: sic & obliuiosus esse non deberet interpolator: atqui Tribonianus nova legis oblitus videtur cum Pandectas postea colligeret: nam in L. 7. ff. de muner. & honor. scripsit, reum post annum, quam delatus est, petere honores posse; nisi per ipsum steterit, quo minus causa intra annum expediat. Recte quidem hoc scripserat Marcianus, cujus tempore intra annum finienda erat causa criminalis: & reus alioquin absolutus, atque ex reis exemptus esse intelligebatur: sed si Tribonianus jus condere consanter voluit, quod cum Justiniani jure conveniret, hic quoque biennium pro anno supponere debuit.

a) in Comment. ad L. 1. Cod. Theod. ut intra ann. crim. actio termin.

sc) Lib. I. Observ. Cap. 8.

y) Matthæus de crimin. Lib. XLVIII. Tit. XIX. Cap. 6. num. ult. scribit: Distinguit Cujacius, utrum reus ex vinculis causam dicat; an solutus. Si ex vinculis causam dicat, annus, inquit, observandus est; si solutus, biennium. L. ult. Cod. de custod. reor. L. ult. C. ut intra cert. temp. crim. quest. termin. Verum cum adducta l. ult. C. de custod. reor. sit ex Græcis constitutionibus deperditis, quæ licet ex Basilicis opera doctorum virorum restituta, auctoritatem juris in foro non obtineat: idcirco cum communi schola malim absque distinctione dicere, biennium legitima accusationis finem atque terminum esse. Add. Brunnem. in Comment. ad tit. Cod. ut intra cert. temp. n. 8.

§. XX.

Alterum, quod circa partem primam hujus editi obtinet, dubium, concernit sensum verbi *absolvere*. *Absolvere*, ut D. Augustinus 2) ait, plerumque significat, reum judicare innocentem: hoc in

sensu si Justinianus verbo *absolvi* usus esset, reus, quamvis de ejus innocentia non constaret, post biennii a die litis contestatae lapsum ab omni poena immunis foret: cum autem Imperator reum, non simpliciter, sed saltem a lite, post biennii excessum absolvendum esse dixerit, verbis; *post biennii excessum, minime lite durante, accusatum absolvi*: Glossa a), quam Doctores b) merito sequuntur, statuit; reum post lapsum biennii ab observatione iudicii sive ab instantia & accusatione sive persecutione criminali contra ipsum instituta, saltem absolvi. Confirmat hanc Glossae interpretationem, id, quod in civilibus causis absque dubio obtinet. Uti enim reus in civili causa triennii a die litis contestatae lapsu ab instantia saltem absolvitur c); ipsa autem actio sive jus eum in iudicio persequendi, decem, viginti, triginta annis, aut longiori vel breviori temporis spatio pro diversa actionis, quae mota est, indole, demum extinguitur d): ita quoque reus in criminali causa, lapsus a die litis contestatae biennio, ab accusatione saltem ita absolvitur, ut extra reatum constitutus, incommodis, quae reos manere §. II. diximus, careat; ipsum vero delictum viginti demum annorum, si regulam spectas, praescriptione, ita tollitur, ut poena omnino cesset.

2) *Sermone XXVIII. Briffonius de verb. signif. V. Absolvere & Calvinus Lex. Jur. d. v.*

a) *Ad l. ult. C. ut intra cert. temp. V. accusatum absolvi addit ab observatione iudicii.*

b) *Brunnemann, in Comment. ad Cod. ut intra cert. temp. n. 4. scribit: Post lapsum biennii reus est absolvendus, scilicet ab*
D 4

- instantia non a crimine.* Matthæus de crimin. Lib. XLVIII. Tit. XIX. Cap. 6. Num. 5. tradit: *Verbum absolvitur interpretor cum Glossographis, absolvitur ab instantia, non a crimine.* Nam *§* in civili judicio, cum disceptatio protrahã est ultra triennium instantia perit afori, non causã L. Properandum 13. §. Et siquidem 2. *§* hujusmodi 5. C. de Judic. Innuunt hoc ipsum verba Justiniani assèrentis saltem, quod post biennium lis non amplius duret, non autem quod crimen extinguatur. Treutler *Selecť. Disp. Vol. I. p. 134. Disp. XII. Th. 15.* ait: *Judex causas civiles intra triennium, criminales intra biennium a lite contestata decidere debet, alioqui perit instantia.* Addit: not. c). *Quomodo instantia ab aõione differat, pulchre explicat Nicol. Sudorius Lib. I. Civ. disp. aõio est jus ipsum persequendi, quod iis demum temporibus præscribitur, quæ jure circa singulas aõionum species definita sunt.* Unde si agenti præscriptio objiciatur *§* probetur, reus a tota causã absolvitur: instantia autem tantum est contextus sive continuatio processus in judicio deducťi. Conf. Hilliger Donelli enucleati part. alt. p. 1387. Lib. XXVI. Cap. 2. not. (n). scribens: *Reus ab instantia absolvitur, ac ab alio denuo accusari potest, opinor.* Add. Capycii *Decis. Neapol. Dec. CCVI. p. 242.* Grammatici *Consilia Voto XXXI. p. 258.* & Bajard *Addit: ad Julii Clari præcticam criminalem. Quæst. LI. n. 19. sq. p. 174.*
- c) *Diff. sistens Justinianum termin. litib. ponent. §. 12. Diff. de peremptione instantiæ. §. 11.*
- d) *Tot. Tit. Dig. de divers. temporal. præscript. Tit. Cod. de præscript. 30 vel 40 annor. & Commentatores ad dd. Titt.*
- e) *Querela falsi temporalibus præscriptionibus non excluditur, nisi viginti annorum exceptione: sicut cætera quoque fere crimina. L. 12. C. Ad L. Cornel. de fals. Carpov. prax. crim. Quæst. CXXLI. num. 8. & Boehmer Observat. selecť. ad dict. Quæst. p. 135. sq.*

§. XXI.

Persecutionibus criminum breviorẽ, quam civilibus causis, terminum posuit Justinianus, partim quia humanitas suadet, & publica salus exigit, ut §. II. adnotavimus, criminis reorum cau-

fam promptum exitum capere, eosque absque mora, maxima tamen adhibita diligentia, vel absolvi vel condemnari; partim quia civiles causæ saepe implicata & obscuræ sunt & longius examen requirunt f), criminales vero causæ plerumque facilius discuti & decidi possunt g).

f) Cicero *Lib. II. de Oratore Cap. 24.* *Quarum rerum negligentia plerasque causas, & maxime privatas (sunt enim multo saepe obscuriores) videmus amitti.*

g) Cujacius *Observat. Lib. XVII. Cap. 23.* scribit: *Quod causis privatis in iudicio terminandis præstituta sint longiora tempora quam publicis . . . existimo non alia ratione quam quod private causæ sunt obscuriores. M. Tullius II. de Orat. . . Nec ideo sequitur, longiora tempora iudici esse præscripta, tractandis publicis quam privatis consiliis & causis, sed in privatis intra triennium festinare seve iudicem incunctanter, in publicis cunctanter admodum & timide progredi intra biennium. Fornerius *Rer. quotid. Lib. III. Cap. 1.* apud Ottonem *Thef. Jur. Rom. T. II. col. 195.* hac de quaestione Cujacii sententiam adducens ita sentit: *Cur pecuniariis litibus longiora, quam criminalibus tempora præscripta sunt? An non fuit æquius, illis dirimendis, quasi levioribus, spatium brevius indulgeri; his vero longius, cum sint majoris momenti; . . . & quo quoque res gravior periculosiorque est, eo circumspiciorem providentiam & maturius consilium exigat. . . . Cujacius *Lib. XVII. obs. Cap. 23.* differentie rationem inde repetit, quod auctore Tullio private causæ sæpenumero sint obscuriores: ego vero reorum favorem hac in re versari crediderim, ne litibus in infinitum protrahitis diutius affligantur, ut Græci, hanc quaestionem tractantes, sensisse videntur. *Lib. LX. Basilic. Tit. 65.* ne miseri diutius in reatu mancant, ac interim situ carceris & squalore conficiantur. *L. Reñores. 24. C. de pæn. arg. L. 1. §. 2. D. de liber. hom. exhib. denique, ut aut convictos velox pæna subducat, aut liberandos diuturna custodia non maceret. L. 1. L. de his C. de custod. reor. Enim vero, ut in plerisque dura reorum conditio est, sic in aliis eam sublevari suadet humanitas. L. Si diuturno 25. D. de pæn. Addimus verba Wissembachii Emblem. Triboniani ad. L. 15. §. 5. D. Ad Sct. Turpill. p. 168. Cur citius causæ criminales, quam civiles sunt***

terminande? An quia civiles sunt obscuriores, ut Cujacius respondet. . . . An potius, quia tristis est & squalidus reorum status, & misericordiae ancipitor . . . quorum itaque interest, non diu penae expectatione; quae ipsa saepe poena est molestior, urgeri. Conf. Giphantius *Explanat. LL. Cod. Ad L. Properandum 13. C. de judic. p. 140.* & Jac. Gothofredus in *Comment. Ad L. 1. Cod. Theod. ut intra annum crim. ad. term. Tom. III. p. 282.*

§. XXII.

Supereft altera edicti, quod exponimus, pars, quæ legi additam sanctionem poenalem continet. Justinianus gravem viginti librarum auri *b)* multam statuit absque discrimine erga omnes iudices, eorumque officia sive officiales *i)*, quorum dolo vel culpa admissum erit, ut causa criminalis intra legitimas biennii metas, admonentibus quamvis litigatoribus sive accusatore sive reo, ad finem non perduceretur. Cum vero injusta causarum civilium dilatio minoribus incommodis malisve obnoxia sit, quam longior, quam lex permittit, criminalium causarum mora; Imperator iudicibus, causas civiles protrahentibus, merito multam minorem scripsit, eamque pro iudicum dignitate sive gradu diversam, decem nempe vel trium librarum auri *k)*.

h) Gravis utique est multa a Justiniano dictata; libra enim auri, uti constat ex constitutione Valentiniani & Valentis, quam *L. 5. Cod. de susceptor. prapof. & arcar.* exhibet, septuaginta duobus solidis, sive aureis, constitit; atque hinc multa hæc fuit mille quadringentorum quadraginta aureorum. Koolius *ad L. Ateriam Tarpejam de multis* apud Ottonem *Thef. Jur. Rom. Tom. V. p. 1538. sq.* Aurei valorem in Pandectis Gronovius *de pecun. veter. Lib. II. Cap. V.* explicat. Aurei valor Constantini *M.* temporibus æquabat viginti denariorum valorem; hodie du-

catum sive decem libras Turonenses æquat. Briffon. *de verb. signif. V. solidus.* Conf. Diss. *de pœna judicium & advocatorum, terminum litium a Justiniano postum negligentium. §. ult.*

i) Officium pro officialibus, ministris & apparitoribus magistratum & judicium in *L. ult. Cod. ut intra cert. temp. L. 1. C. de bon. vacant. L. 1. C. Ne ffc. rem quam vend. aliisque legibus ponitur.* Briffon. *de verb. signif. h. v.*

k) *L. 13. §. 8. C. de judic.* Conf. cit. diss. *de pœna judicium & advocat. term. lit. neglig. §. 3.*

§. XXIII.

Justinianeum, de biennali causarum criminalium termino, jus, cum in Libris Basilicorum repetitum sit 1); inde colligitur, terminum hunc inde a seculo post Christum natum sexto & imperio Justiniani ad initium seculi decimi & tempora Leonis Sapientis atque Constantini Porphyrogenetæ in Imperio orientis constante usu servatum esse.

1) Basilicorum *Lib. XV. Tit. LXV. ut intra statutum tempus criminalis questio terminetur* inscriptus, editionis, quam Fabrotus procuravit *Tom. VII. p. 920.* interprete Cujacio sequentes leges exhibet.

L. 1. Qui quem criminis postulavit, intra biennium implere suam accusationem debet: quod si neglexerit & ultima die non adfuerit & distulerit, quarta parte bonorum suorum mulctatur & infamis efficitur.

L. 2. Criminalis causa intra biennium impleatur, computandum a die inscriptionum, necessariis dilationibus utrique parti præstitis. Hoc vero tempore elapso, negligens accusator subeat penam, legibus constitutam & si vilior fuerit, relegetur; nisi interim abolitio petatur, judices autem non nisi necessarias dilationes præbere oportet.

L. 3. Criminales cause terminari debent intra biennium, quod si judices distulerint, viginti librarum auri mulctam subeunt.

§. XXIV.

Nec in Imperio occidentali Justinianea de biennali causarum criminalium termino constitutio plane in oblivionem venit. Memoravit eam sub initium Seculi XIII. Innocentius III. S. Pontifex, juris civilis, pro temporum, quibus vixit, statu peritissimus, in epistola decretali ad Silvanectensem episcopum & abbatem Latiniacensem, Parisiensis diocesis & decanum Silvanectensem, missa, scribens: *Cum enim secundum juris civilis auctoritatem in illis etiam casibus, in quibus solennis ordo judicarius observatur, in criminali causa ultra biennium a contestatione litis non sit ejus instantia protrahenda m).* Jure tamen Canonico instantiam in causa civili æque ac criminali, nullo temporis lapsu, perire communiter statuunt interpretes n).

m) Epistolam hanc Laterani VII. Kalend. Martii pontificatus Innocentii III. anno decimo tertio datam exhibet Baluzius *Epistolarum Innocentii III. Lib. XIII. Ep. 1. Tom. II. p. 405. sqq.* Conf. Gonzalez. *Comment. Decretalium Gregorii IX. ad Cap. 4. X. de offic. & potest. judic. deleg. n. 3. Tom. I. p. 661.*

n) Allegatur in hanc sententiam præcipue *Cap. penult. X. de judic. Tiberius Decianus tract. crim. Lib. II. Cap. XXI n. 14.* scribit: *Jure civili datur instantia, tam in civilibus quam criminalibus, qua perempta, corrumpit processus; quod secus est de jure Canonico, quo nulla perit instantia, etiam per mille annos.* Conf. Boërius *ad Consuetud. Bituricens. Tit. II. §. 23.* Böhmer *Jus eccles. Protest. Lib. II. Tit. 1. §. 14.*

§. XXV.

Laudati S. Pontificis temporibus invaluit, ut magistratus, nemine quamvis accusante, ex officio profe-

prosequerentur eum, quem vel denunciatio ab aliquo facta, vel & fama delicti admissi reum arguit o). Hæc procedendi ratio, auctore potissimum Innocentio III, in foris ecclesiasticis recepta, successu temporis in fora quoque secularia adeo tracta est, ut hodie processus in Germania & alibi rarissime accusatorius, & plerumque inquisitorius sit p); & inscriptio in crimen, ad quam olim accusator tenebatur, omnino in usu esse desierit q).

o) Böhmer *Jus ecclesiast. Protest. L. V. Tit. 1. §. 86. sqq.* Thomasti *Diff. de origine processus inquisitorii*, Eiusdem *Diff. de origine ac progressu processus inquisitorii contra sagas §. 18.* Kressl *Comment. in Constit. crimin. Caroli V. Imp. ad art. VI. §. VII. §. 3.* scribit: *Antiquior est processus accusatorius inquisitorio: neque dissimulandum, quod hic clero debeatur.... Plane prohibita olim videtur inquisitio ex officio; textus est perspicuus Lib. 7. C. 359. Capitular. placuit, ut nullus quemquam clericorum vel laicorum de suspitione aliqua judicare presumat; similiter nec sine accusatore legitimo quispiam condemnatur, quia pessimum est periculosum est, quempiam de suspitione judicare, aut sine legitimo accusatore quemquam damnare. Pertinet huc regula, que in summano Speculi Saxxon. L. 1. Artic. 62. habetur: Wo kein Klæger ist, da soll auch kein Richter seyn; vel ut in textu habetur: Jedermann mag wohl seinen schaden verschweigen. Engau. Elem. Jur. crim. Lib. II. Tit. VI. §. 66. processus inquisitorii natales Imp. Lothario tribuit scribens: Olim valebat regula, Wo kein Klæger, da kein Richter. Processus inquisitorius, quem Sec. XII. introduxit Lotharius, ut ecclesie eo facilius & celerius recuperarent res furto amissas, subsequenter temporibus est mox probatus, mox reprobat, mox in paucis, mox in omnibus atrocioribus criminibus admittus.*

p) Böhmer *l. c. Lib. V. Tit. 1. §. 88.* Hodie fere quævis judicia, etiam extra Germaniam, teste Julio Claro *Lib. V. Sentent. §. fin. quæst. 3. n. 5.* alium ordinarium non agnoscunt processum, quam inquisitorium, ut accusatorius instar avis albæ esse censetur. Engau *l. c. Lib. II. Tit. V. §. 63.* Accusatio, quia accusatori non unum & alterum, sed varia fert incommoda,

hodie fere ignoratur. Indicat hæc incommoda Frœlich de Frœlichsbürg Commentar. in K. Karls des V. Peinliche Halsgerichts-Ordnung. 1 Traß. 1 Buch 1 Tit. n. 2. & IV Buch XXIII Tit. n. 3. præcipua sunt, quod accusator processum ceptum per omnes partes continuare, cum reo in scriptis super delicto disputare, cautionem de lite prosequenda præstare, sumtusque litis factum ab initio præbere teneatur. Boshmer Elem. Jurispr. crin. Lib. I. Sect. 1. Cap. IV. § 83. ff. De usu Gallia tradit Ferriere Dict. de Droit & de Pratique. Art. Accusateur: Nous avons deux sortes d'accusateurs, savoir les parties civiles, & les procureurs du Roi, ou les procureurs fiscaux des Seigneurs. Les parties civiles ne peuvent conclure qu'à la réparation du dommage qu'ils ont souffert, à cause du crime commis en leurs personnes, ou en celles de leurs proches, ou en leurs biens, & ne tendent point à la punition corporelle; mais par leur plainte, ils requièrent la jonction du procureur du Roi, ou du procureur fiscal, & concluent seulement à la réparation civile avec cette clause; Sauf à M. le procureur du Roi, ou à M. le procureur fiscal, à prendre pour la vengeance publique, telles conclusions, qu'il avisera bon être. A l'égard de la vindicte publique, c'est-à-dire, de la punition corporelle du criminel, elle ne peut être poursuivie que par le procureur du Roi, ou par le procureur fiscal, en la personne desquels réside l'intérêt public. Il n'y a que celui qui a intérêt à la vengeance d'un crime qui puisse se porter partie civile; ceux qui n'y ont qu'un intérêt public, peuvent seulement servir d'instigateurs & de dénonciateurs envers le procureur du Roi. . . . Quand après un crime commis, il ne se présente point de partie civile, le procureur du Roi, ou le procureur fiscal du lieu où le crime a été commis, est obligé d'en faire la poursuite en son nom & à sa diligence, aux dépens du Roi, ou du Seigneur Haut-justicier du lieu, suivant l'Art. 8. du Titre 3. de l'Ord. criminelle. Il est même obligé d'en faire la poursuite, quoique la partie intéressée demeure dans le silence, lorsque c'est un crime grave, qui intéresse le public. Conf. Art. Denonciateur, Art. Partie civile, Art. Partie publique. Ejsdem Jurispr. du Digeste Lib. XLVIII. Tit. 1. & Jurisprud. du Code Lib. IX. Tit. 1. & 2.

g) Inscriptio accusatoris in crimen & pœna talionis erga eum, qui per calumniam vel temere accusavisset deprehensus fuerit, quamvis Jure Canonico, nempe Can. 3. & 4. Caus. XI. Quæst. 8. & Can. 2. §. 1. Caus. IV. Quæst. 4. Can. 3. Caus. V. Quæst. 6. Cap. 14. & Cap. 16. X. de accusat. repetitæ moribus hodiernis exoleverunt.

Dion. Gothofred. ad L. ult. C. de accusat. & inscript. notat: Hodie consuetudine passim recepta nemo accusaturus se inscribere ad penam talionis cogitur: ut ea ratione valeat consuetudo, per quam pœna talionis sit sublata; ne metu talionis quis ab accusando deterreatur, & delicta impunita sint, contra legum voluntatem. Stryck Us. Mod. Pand. Tit. de accusat. & inscript. §. 2. scribit: Moribus Germanorum tam pœna talionis quam inscriptionis necessitas passim in desuetudinem abiit; ex ea potissimum ratione, ne metu proprie salutis ab accusatione quis desistat & sic crimina remaneant impunita, cum plures accusatores criminum & quasi vindices extare, reipublicæ expediat: neque enim apud nos malitia accusatorum tam facile metuenda, uti quidem apud Romanos, ubi accusatoribus certum præmium constitutum, quod hodie secus. Interim moribus accusator ad præstandam cautionem obligatur, quod in casum succumbentiæ accusato expensas refundere & ratione injuriæ satisfactionem præstare velit, quod si hanc cautionem præstare nequit, arresto vel carcere detinendus est. Textus eo de re habetur in Constit. crim. Art. 12. Thomaf. Not. ad Pand. Lib. XLVIII Tit. 2. ait: Inscriptio accusatoris nunquam a Germanis fuit usu recepta, ut fatentur omnes. De Gallia tradit Ferriere Diſt. Art. Inscription: Cette nécessité de se soumettre à subir la peine due au crime, a été abolie par une raison contraire de l'intérêt public, qui veut que les crimes ne demeurent pas impunis, & que personne n'oseroit se rendre accusateur, s'il falloit se soumettre à une telle peine, dans la crainte de n'avoir pas des preuves suffisantes, pour convaincre ceux qui auroient délinqué. Ainsi aujourd'hui, quand on ne peut les convaincre du crime, dont on les a accusé, l'on n'est condamné qu'en des dommages & intérêts, encore faut-il, que l'on prouve, que l'accusation est calomnieuse. conf. Art. Accusateur.

§. XXVI.

Mutata ita cum sit, quæ apud Romanos obtinuerat, delinquentes in judicio prosequendi ratio, & Romanæ de causis criminalibus leges rariorem hodie habeant usum r): superest, ut discutiamus; an ipsa, de qua hæctenus commentati sumus, Ju-

Justiniana de causarum criminalium termino constitutio, hodie adhuc obtineat, an vero ea contrario usu abolita, aut a gentibus Germanicæ originis nunquam recepta sit? Biennium, etiam quando contra criminis reum inquisitorius processus instituitur, servandum esse docent Trentacinius *s*) Vinc. de Franchis *t*) & Capycius *u*). Sed Brunnemannus *x*), qui eos allegat, contrarium tradit, & salubrem Justiniani de causarum criminalium termino constitutionem in desuetudinem abiisse testatur. *Nam quædam judicia criminalia, sunt verba laudati J Cti y*), in multos annos extenduntur; præsertim quando a fisco accusantur; quædam vero paucis diebus absolvuntur a iudicibus festinantibus, qui a tortura incipiunt ordinarium judicium. Brunnemanno adstipulantur Perez *z*), Groeneweegen *a*), Bugnon *b*), & Ferriere *c*).

z) Jurisprudentiam criminalem Romanam nullum fere usum præstare in Germania tradit Engau. *Elem. Jur. crimin. Diss. præm. §. 2.*

s) *Resolut. præf. L. II. Tit. de judic. Resol. 4. n. 6.*

t) *Decis. 250.*

u) *Decis. Neapol. Dec. 206.*

x) *Comment. in Cod. Tit. Ut intra cert. temp. n. 7.*

y) *cit. tit. n. 9.*

z) *Perez Præf. in Cod. cit. tit. n. 4. tradit: Temporis præscriptionem in exercendis judiciis corruptum hoc seculum non servare.*

a) *Groeneweeg. de legibus abrog. & inust. cit. tit. testatur; L. ult. C. ut intra cert. temp. crim. quest. termin. non observari, atque Belgarum & Gallorum moribus nullum certum tempus præscriptum esse, intra quod civiles aut criminales causæ terminentur.*

b) *Bugnon de legibus in Gallia abrogatis Lib. II. sec. 105. L. V. Cent. 51. asserit: Titulus ut intra cert. temp. crim. quest. termin.*

abrogatus est, nullum certum tempus prescriptum est, intra quod criminales causæ terminentur.

d) *Jurisprudence du Code Lib. IX. Tit. 44. Du tems dans lequel les causes criminelles doivent être terminées. Ce Titre est inutile en France, d'autant qu'il n'y a point de tems preséni pour achever un procès criminel & rendre un jugement contre l'accusé. Diction. de Droit & de Pratique, Art. Accusation: Chez les Romains les accusations devoient être terminées dans un certain tems, comme il est marqué dans le Titre du Code: ut intra certum temp. crim. quest. term. mais en France il n'y a point de tems preséni pour terminer un procès criminel & rendre un jugement contre l'accusé.*

§. XXVII.

Plura Doctorum de usu vel non usu Justinianei causarum criminalium termini testimonia non cumulamur. Consulimus potius recentiores de causis criminalibus in Germania & Gallia editas leges, & quid illæ præcipiant, iis, quæ ex jure Romano tradita sunt, breviter subjungimus. Constitutio criminalis a Carolo V. Imp. in comitiis Ratisbonensibus A. MDXXXII. promulgata, certum causis criminalibus finiendis terminum non ponit, sed saltem Art. LXXVII. & LXXVIII. d) processum criminalem maturandum esse præcipit & iudicibus in cognoscendis & decidendis causis criminalibus solertiam commendat. In Belgio vi Instruct. Cur. Holland. Art. XLVIII. e) criminales causæ præ cæteris quam fieri potest celerrime peragi & solent & debent, atque olim a Margarita Augusta Principe Hollandiæ, legis A. MCCCXLVI. latæ Art. VI. cautum erat: *Quisquis nostro nomine capitis arcessitur, con-*

venitor intra sesquimestre tempus, postquam delatus est, aut reatui excimitor, ni classis prociucta sit; tum fiat id intra tertium mensem, aut reatui excimitor f). Idem semestris terminus in Gallia causis criminalibus ad finem ducendis lege a Francisco I. A. MDXXXV. promulgata g) positus erat; sed eum successu temporis neglectum esse ex Ordinationis Melunensis ab Henrico III. A. MDLXXX. editæ Art. XXV. b) constat. Ordinatio criminalis a Ludovico M. mense Augusto A. MDCLXX. lata, tempus, intra quod causæ criminales terminentur, non definit: præcipit vero, ut reorum examen intra spatium viginti quatuor horarum, ex quo ipsi carceri mancipati sunt, inchoetur i), & illud æque ac reliqui ad causam instruendam necessarij actus sedulo continuentur, ut causæ criminali, postpositis, quæ forte occurrunt, civilibus causis k), sententia lata, imponatur finis.

d) Verba sunt Art. LXXVII. Unkosten zu vermeiden, setzen und ordnen wir, daß in allen peinlichen Sachen den Rechten schleuniglich nachgegangen, verhoffen, und gefährlich nicht verzo- gen werde. Art. LXXVIII. So der Kläger auf des beklagten eigen Bekennen, oder einbrachte und vollnführte Kundschaft, und Beschlus, wie obseheth, um einen endlichen Recht-tag bit- tet, der soll ihm forderlich ernennet werden. Wo aber der Anklager um den endlichen Recht-tag nicht bitten wolt, so soll derselbe endliche Recht-tag auf des beklagten bitt auch ernennet werden. Krellius in Comment. ad constitution. crimin. Caroli V. cit. Art. 77. scribit: Commendatur hic iudici solertia, ut quoad ejus fieri potest causas criminales cito expediat. Unde l) in praxi ordo in iudicijs est, ut cause criminales prius cog- noscantur, quam civiles, ut nec 2) feriarum adeo ac in civi- libus ratio habeatur, ut 3) non admittantur interrogatoria contra articulos defensionales, nec 4) reprobatio, nec 5) defen-

- sonis refutatio, nec 6) contra favorabilem sententiam, mitiorumque, appellatio, leuteratio, ab adis remotio &c. Cum autem in favorem defensionis fatalia non rigore curentur; facilius dilationes, novæque defensionis inquisitis concedantur; eo ipso iudex, ne promptam criminalium causarum expeditionem cum parum prudenti precipitantia confundat, satis admonetur.
- e) Grøneweegen de LL. abrogat. ad. L. 1. C. ut intra cert. temp.
- f) Grønew. l. c. ad Nov. LIII. Grot. Apolog. Cap. 14. in princ.
- g) François I. a Ys sur Thille en Oâobre 1535. Chap. 12. Art. 2. Toutes causes civiles en premiere instance se dépescheront, finiront, & termineront dedans un an, a compter du jour, que sera commencée & entamée la cause en jugement, & les criminelles dedans six mois, a compter du jour de la reponse faite par les criminels, delats & ajournés, detenus ou arrêtés, ou emprisonnés; s'il n'y avoit quelque juste cause de prolongation en l'une & en l'autre; laquelle le juge sera tenu de déclarer nommement en son procès, ou qu'il tienne par la faute des parties qui sera dilayante ou recusante de procéder. Guenois Grande Conference des Ordonnances & Edits Royaux Liv. III. Tit. 1. Tom. I. p. 515.
- h) Verba citati articuli sunt: Defendons a nos Juges ès causes de mariage pendant pardevant les Juges ecclesiastiques de faire defense de passer outre au jugement d'icelles sous pretext de rapt sans grande ou apparente raison, & seront tenus les delateurs ou parties instigantes faire instruire & mettre en estat de juger l'instance de rapt dans un an, autrement & a faute de ce faire, sera passé outre au jugement du dit mariage par les ecclesiastiques. Autumus Conference du Droit francois avec le droit Romain Civil & Canon. Tit. ut intra cert. temp. crim. quasi. termin. Tom. II. p. 532. sq.
- i) Tit. XIII. art. 15. his verbis scriptus est: Le geolier ou greffier de la geole sera tenu de porter incessamment, & dans les vingt-quatre heures au plus tard; a nos procureurs, ou a ceux des Seigneurs, copie des écroues ou recommandations, qui seront faits pour crimes. Tit. XIV. art. 1. hæc porro præcipit: Les prisonniers pour crimes seront interrogés incessamment & les interrogations commencées, au plus tard dans les vingt quatre heures après leur emprisonnement; a peine de tous depens, dommages & intérêts, contre le Juge, qui doit faire l'interrogatoire; & a faute par un autre Officier, suivant l'ordre du

tableau. Bornier Conferences des Ordonnances de Louis XIV. avec les anciennes Ordonnances ad hunc Art. notat: Cet article est conforme a l'Ord. de Francois I. a Ts sur Thille Chap. 13. Art. 41. & a celle de Charles IX. en la premiere Declaration de l'Ord. de Moulins 1566. Art. 6. par lesquelles il est enjoint aux Juges d'interroger incontinent les prisonniers a peine de suspension de leurs estats, & de privation en cas de negligence; & aux geoliers & concierges de notifier à cet effet aux Juges & greffiers les emprisonnemens sur peine d'amende arbitraire.

k) Tit. XXV. Art. 1. verba sunt: Enjoignons a tous Juges, même a nos Cours, de travailler a l'expédition des affaires criminelles par préférence a toutes autres. Bornier loc. cit. ad hunc art. scribit: Cet article est conforme aux Ordonnances de Louis XII. 1498. Art. 131. de Francois I. a Villiers Cotterets en Aout 1539. de Charles IX. aux Etats d'Orleans art. 64. & d'Henry III. aux Etats de Blois art. 144. par lesquelles il est enjoint a tous Juges de vacquer & proceder diligemment à la confection des procez criminels, préalablement & avant toutes choses, sur peine de suspension ou privation de leurs offices, où ils feront le contraire, dont elles chargent l'honneur & la conscience des Cours. Conf. Le Code de Henri III. par Brisson Liv. II. Tit. 28. p. 91. & Liv. VII. Tit. 2. p. 208. & Tit. 6. p. 213. Le Code de Louis XIII. par Corbin Liv. VII. Tit. 89. p. 305. & Liv. XII. Tit. 33. p. 659.

THESES MISCELLÆ.

I.

L. 2. Cod. de rescind. vendit. nec ad emptorem, nec ad alios contractus extendenda est.

II.

Femina in Codicillis testes esse possunt.

III.

Parochus debentur decima, vel portio congrua; his contenti pro benedictione nuptiali, baptisinate & sepultura pecuniam exigere nequeunt.

IV.

Fili nec legitimati, nec adoptivi in feudis succedunt.

V.

Minor octodecim annis eligi potest Rex Romanorum, æque ac peregrinus.

Strupburg, Diss., 1760-75

f
56.

Pr. 30. num. 20.

S.

DE
TERMINO *1775, 2*
CAUSARUM
CRIMINALIUM *21*

P 496

PRÆSIDE
JOHANNE CHRISTIANO
TREITLINGER

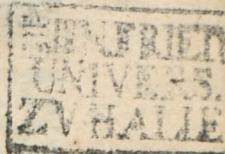
J. U. D. CODICIS ET JUR. PUBLICI PROF.

D. XVIII. SEPTEMBRIS A. MDCCLXXV.

DISPUTABIT
FRANCISCUS LUDOVICUS
TREITLINGER

ARGENTINENSIS.

H. L. Q. C.

ARGENTORATI,
Typis JOH. HENRICI HEITZII; Universitatis Typographi.

